

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՀՅՈՒՐՆ Է ԾՎԵՑՑԱՐԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ

Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի ժընկի կենտրոնը հունիսի 20—23 օրերին մեծաշուք հանդիսություններով, ընդունելություններով, պետական պաշտոնական այցելություններով պատվեց և մեծարեց Հայոց Հայրապետին և հայ եկեղեցու պատվիրակությանը:

Հունիսի 24-ից սկսած մինչև հունիսի 29-ը Վեհափառ Հայրապետը եղավ հյուրը շվեյցարահայ համայնքի: Այս առթիվ ժընկի հայոց եկեղեցական, համայնքային և ազգային մշակութային միությունները կազմել էին հայրապետական ընդունելությանը հանձնաժողով, որին նախագահում էր և ղեկավարում ծանոթ ազգային դեմք տիար Մկրտիչ Ծելեֆյանը:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ «ՌԻՉՄՈՆԴ» ՀՅՈՒՐԱՆՈՑՈՒՄ

Ժընկի հայոց ընդունելությանը հանձնաժողովը հունիսի 24-ին, շաբաթ օրը, երեկոյան ժամը 18.30-ին, «Ռիչմոնդ» հյուրանոցում Հայոց Հայրապետի անունից պաշտոնական ընդունելություն կազմակերպեց ԵՀԽ-ի ղեկավար կազմի և ժընկի պետական պաշտոնական այլ անձնավորությունների պատվին:

Հայրապետական սույն ընդունելությանը ներկա էին ԵՀԽ-ի ողջ ղեկավար անձնակազմը, Շվեյցարիայում սովետական դեսպանության և ժընկում Միավորված ազգերի մոտ ՍՍՀՄ մնայուն ներկայացուցչության, ժընկում գտնվող ԵՀԽ-ի անդամ քույր եկեղեցիների ներկայացուցիչներ, ինչպես նաև Եվրոպայից, Թուրքիայից, Պարսկաստանից, ԱՄՆ-ից ժամանած ծանոթ հայ ազգայիներ, շվեյցարահայ համայնքի ղեկավար ներկայացուցիչներ և այլ հրավիրյալներ՝ ավելի քան երեք հարյուր հոգի:

Սույն ընդունելությանը ներկա էին նաև Վեհափառ Հայրապետի ջբախըմբի անդամները՝ տ. Եղիշե սրբազան պատրիարքի գլխավորությամբ:

Ընդունելության ժամանակ, հանուն շվեյցարահայ համայնքի, Հայոց Հայրապետի ներկայությունը հուզիչ ճառով ողջունեց ընդունելության հանձնաժողովի նախագահ տիար Մկրտիչ Ծելեֆյանը՝ շեշտելով, որ այս մի քանի օրերի ընթացքում շվեյցարահայ համայնքը, ինչպես նաև հայկական

տարբեր գաղթօջախներից այստեղ ժամանած հայորդիները, համախմբված իրենց սիրելի Հայրապետի շուրջը, ապրեցին ազգային հպարտության, բերկրանքի և հոգևոր խանդավառության անմոռաց օրեր:

Սեղանների շուրջ ստեղծվել էր ճշմարտապես ոգեշունչ, հայրենասիրական խանդավառ մթնոլորտ: Ուրախ էին բոլորը՝ Հայոց Հայրապետը, հայ եկեղեցու իշխանավորները և հանդիսությանը ներկա ամեն մի հայ մարդ:

Այս առթիվ խոսք առավ նաև ամենապատիվ տ. Եղիշե սրբազան պատրիարքը:

Հայոց Հայրապետը Ժընևի Կանտոնի փոխնախագահ Ժակ Վերնեի հետ

Հուզված էր մանավանդ Հայոց Հայրապետը ի տես իր պանդուխտ ու հավատավոր զավակների սիրտ և պաշտամունքի այս արտահայտությունների դեպի Մայր Աթոռ ս. Էջմիածինը, դեպի նրա արդի Գահակալը և դեպի Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցին:

Ընդունելության վերջում Հայոց Հայրապետը հանդես եկավ հետևյալ սրտառուչ ուղերձով.

**ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԽՈՍՔԸ «ՌԻՉՄՈՆԴ» ՀՅՈՒՐԱՆՈՑԻ
ԴԱՀԼԻԾՈՒՄ ԵՀԽ-Ի ՊԱՏՎԻՆ ՏՐՎԱԾ ԾԱԾԿԵՐՈՒՅԹԻՆ
(24 հունիսի, շաբաթ, 1978 թ.)**

Բաժանումի պահն է այս եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդի կազմակերպութենեն, որուն հյուրը եղանք անցնող այս երեք օրերու ընթացքին:

Ժընևի հայոց համայնքը, գլխավորությամբ Մեր հայրապետական պատվիրակ տ. Սերովբե արքեպիսկոպոսի և տեղի հոգևոր հովիվի, երջանիկ գա-

դափարը ունեցած է այս հավաքույթը կազմակերպելու մեր բոլորիս կողմն, մեր եկեղեցվո կողմն, ի պատիվ ԵՀԽ-ի մեր եղբայրներուն:

Մենք շատ ուրախ ենք, որ այս պահուն այստեղ կգտնվին ոչ միայն մեր պատվիրակությունը, ոչ միայն Ժընևի համայնքի տարբեր կազմակերպություններու ներկայացուցիչները, այլև Եվրոպայի գրեթե բոլոր երկիրություններու ներկայացուցիչները, այն Եվրոպայի գրեթե բոլոր երկիրներն, նույնիսկ Ամերիկայեն ժամանած պաշտոնական ներկայացուցիչներ, Մայր Աթոռիս բարերարներ, բարեկամներ և հանրային գործիչներ:

Այս առիթով կուգենք նաև Մեր շնորհակալությունները հայտնել մեր եկեղեցվո այն բարձրաստիճան հոգևորականներուն, որոնք մեր պատվիրակության անդամ դարձան, և մենք միասին ներկայացուցիչք Մայր Աթոռն ու Էջմիածինը և Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցին ԵՀԽ-ի մեջ:

Մեր շնորհակալության խոսքը առաջին հերթին կուղղվի դեպի Մեր սիրելի եղբայրը՝ Երուսաղեմի հայոց սրբազան պատրիարք տ. Եղիշե արքեպիսկոպոսը, որ ոչ միայն այս առիթով, այլ նաև բոլոր առիթներով միշտ Մեր կողքին է, Մեզի հետ միասին, միասնաբար, միախորհուրդ և միակամ, ներկայացնելու համար մեր եկեղեցին և պաշտպանելու մեր եկեղեցվո գերագույն շահերը ամեն տեղ:

Մենք շատ գոհ ենք նաև Մեր հայրապետական պատվիրակ տ. Սերովբե արքեպիսկոպոսեն, ինչպես և տ. Թորգոմ Մանուկյան, տ. Վաչե Հովսեփյան արքեպիսկոպոսներեն և տ. Ծաֆե արքեպիսկոպոս Աճեմյանեն, որոնք նույն ոգիով մասնակցեցան Մեր գործունեության:

Եվ այժմ կրկին անգամ սրտանց և հուզումով Մեր խորին գոհունակությունը և շնորհակալությունը կհայտնենք ընդհանուր քարտուղար դոկտ. Ֆիլիպ Փոթըրին և իր բոլոր գործակիցներուն, որոնք սքանչելի ընդունելություններ, հյուրասիրություններ և միատեղ աղոթքներ կազմակերպեցին Մեր այցելության առիթով:

Քիչ առաջ Մեր խոսքի սկիզբին հիշեցինք, թե բաժանումի պահն է ԵՀԽ-են: Այս բաժանումը այնպիսիներեն չէ սակայն, որ անհետևանք պիտի մնա կամ տակավ մոռացության պիտի տրվի: Ընդհակառակը, Մենք հետանալով ԵՀԽ-են և հետզհետե ավելի ժամանակ անցնելով, Մեր մեջ ավելի պիտի պայծառանա կարևորությունը և նշանակությունը Մեր այս այցելության:

Եվ Մենք անհամբեր ու եղբայրական սիրով պիտի սպասենք փոխադարձ այցելությունը ու Էջմիածին ընդհանուր քարտուղար դոկտ. Ֆիլիպ Փոթըրին, հառաջիկա հոկտեմբերին: Քանի առիթներով Մենք զգացինք, որ դոկտ. Ֆիլիպ Փոթըր խորունկ քրիստոնեական ապրումներ ունեցող անձնավորություն է: Արդ՝ վստահ ենք, որ այցելելով մեր հնադարյան սրբատեղիները և աղոթելով մեր սուրբ սեղաններու առջև, քրիստոնեական ապրումներու տեսակետեն, նոր, գուցե և անփոխարինելի փորձառություն մը պիտի ունենա Հայաստանի մեջ:

Մենք միշտ ուրախ պիտի ըլլանք և միշտ մեր դռները և սրտերը բաց պիտի պահենք, որ ԵՀԽ-ի ներկայացուցիչներ կամ պատվիրակություններ այցելեն Էջմիածին և Հայաստան:

Նման այցելություններ և գործակցություն, մեր հոգիները կմխիթարեն և մեզ կգորացնեն այնտեղ:

Այս պահուս կփափաքինք ուրախությամբ հայտնի դարձնել բոլորիդ, որ դոկտ. Լուկաս Ֆիշեր, երկու օր առաջ, Մեր մոտ ունկնդրության եկավ խոսելու համար այն մասին, որ ապագային Մայր Աթոռն ու Էջմիածինը

ՂԱՐԱՔԱՂԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԳ

(Նվեր՝ Հարություն Գալսեյանի. Լոնդոն)

Ժընկի մեջ հիմնե հատուկ կեդրոն մը, այն հիմունքներու վրա, ինչպես օրինակ Ծամբեզին է, որպես կեդրոն հունաց օրթոդոքս եկեղեցու տիեզերական պատրիարքության:

Պետք է ըսենք, որ այս գաղափարը Մենք տակավին 8—10 տարի առաջ ունեցած ենք և նույնիսկ այդ հարցով թղթակցած լուսահոգի Կարապետ Ղազարյանի հետ: Մենք շատ կցավինք, որ այդ սքանչելի անձնավորությունը այնքա մեր մեջ չէ: Աստված հոգին լուսավորե: Տեղյակ ենք նաև, որ այդպիսի մտածումների եղած են և կան նաև այստեղ, ձեր համայնքի ծոցին մեջ, որով Մենք դրական պատասխան տվինք դուկտ. Լուկաս Ֆիշերին, հայտնելով մեր որոշումը այդ ծրագիրը իրագործելու մոտ ապագային: Մենք վստահ ենք, թե այս կեդրոնը, որ ս. Էջմիածնի իշխանության ներքև պիտի գտնվի, պիտի գործակցի բնականաբար մեր մյուս նվիրապետական Աթոռներուն հետ: Հատկապես Երուսաղեմի մեր պատրիարքության հետ, որ ինքն ալ միջազգային իմաստով Էկումենիկ կեդրոն է: Պոլսո պատրիարքությունը նույնպես վստահ ենք իր գործակցությունը պիտի բերե:

Եվ Մենք սրտանց պիտի փափաքինք, որ եղբայրական գործակցությամբ միանանք այդ կեդրոնին մեջ, նաև Կիլիկյան Աթոռի հետ: Եվ հույս ունինք, որ վերջին փոխհարաբերությունները, որ ստեղծված են Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի և Անթիոխի միջև, պիտի հետզհետե զարգանան և իրենց լրումին հասնին վերականգնումովը օրինականության և համերաշխ գործակցության: Իրականության մեջ մեզ ոչինչ չի բաժներ: Կմնա, որ մենք բոլորս ուղիղ և ճիշտ ըմբռնենք, որ Հայաստանյայց եկեղեցին մեկ եկեղեցի է, և մենք մեկ ազգություն ենք, Էջմիածնի գերագույն հեղինակության ներքև, ամեն նվիրապետական Աթոռ իր իշխանության սահմաններով, իր իրավասություններով, այնպես, ինչպես պատմականորեն այդ կացությունը ստեղծված է վերջին հինգ հարյուր տարիներու ընթացքին:

Կեդրոնը, որուն մասին կխոսինք, Մենք կպատկերացնենք նաև իբրև կեդրոն մը ոչ-քաղկեդոնական քույր եկեղեցիներու: Եվ տակավին այս կեդրոնին հետ, վստահ ենք, որ պիտի կապվին և իրագործվին նաև այլ հոգեվոր-եկեղեցական և գուցե նաև կրթական և մշակութային նպատակներ:

Բնականաբար այս շատ մեծ ծրագիր մըն է, որ կարիք ունի նաև նյութական միջոցներու: Մեզի ըսվեցավ, որ Հունաց տիեզերական պատրիարքության կեդրոնը Ծամբեզիի մեջ մեկ միլիոն դոլլար արժած է: Մենք այդ գումարեն չենք վախճար: Նույնիսկ պատրաստ ենք, Մայր Աթոռի խնայողություններեն տրամադրելու հարյուր հազար դոլլար իբրև սկզբնավորում համագաղութային հանգանակության:

Այս նպատակի կենսագործման համար վստահ ենք, թե Մեզի նեցուկ պիտի կանգնի Ժընկի մեր համայնքը, ինչպես նաև այլ կեդրոններ հայ ախյուրքի մեջ:

Ահավասիկ սքանչելի ծրագիր մը, որ ուրվագծվեցավ ավելի հստակ կերպով Մեր այս այցելության առիթով: Կաղոթենք, որ Աստված մեզի օգնական մնա և մեր այս կարևոր ձեռնարկը հաջողությամբ պսակվի:

Իսկ այժմ, սիրելի ներկաներ, Մեր խոսքը քիչ մըն ալ պիտի երկարենք: Կուգենք Մեր շատ անկեղծ գոհունակությունը և գնահատանքը հայտնել այն անձնավորության, որ հիմա Մեր խոսքերը կթարգմանե: Խոսքը Ծախե արքեպիսկոպոս Աճեմյանի մասին է, որ Մեր օրհնությամբ և տ. Եղիշե արքազան պատրիարքի քաջալերումով այս այցելությունը և հանդիսությունները կազմակերպող մղիչ ուժը եղավ մեր եկեղեցիի կողմեն: Արդեն քանի

տարիներն ի վեր Էկումենիկ մեր հարաբերություններու մեջ Շահե արքեպիսկոպոս փայլուն կերպով իր առաքելությունը կկատարե ի մխիթարություն մեզ բոլորիս:

Պարտինք մաս Մեր գնահատանքի խոսքը ուղղել այն անձնավորության, որ այս վերջին տարիներում կեդրոնական դեր կկատարե ժընկի մեր եկեղեցական համայնքին մեջ և հատկապես Մեր այս այցելության առիթով: Խոսքը կվերաբերի մեծահարգ տիար Մկրտիչ Ծելեֆյանին՝ մախազահը ընդունելության հանձնաժողովին: Մկրտիչ Ծելեֆյանը ճանչցած ենք, զինքը անձնապես ճանչնալե տարիներ առաջ, երբ Պոլսո մեջ աջ բազուկն էր և գլխավոր նեցուկը հանգուցյալ Գարեգին պատրիարքի: Տարիներ շարունակ անփոխարինելի և փրկարար, այո, փրկարար դեր կատարած է դժվարին պայմաններու մեջ այնտեղ, պատրիարքության և հայ համայնքի գործերու բարվոք ընթացքին և ներքին հառաջընթացին ի խնդիր: Այդ շրջանին Գարեգին պատրիարքի հետ ունեցած Մեր թղթակցությունները լեցուն են մականերով Պատրիարքի ստորագրությամբ, որոնք այդ մասին կխոսին, և գովքը կհյուսեն ու օրհնություն կբաշխեն Մկրտիչ Ծելեֆյանին: Եվ ահավասիկ ժընկի մեջ կհանդիպինք իրեն և կտեսնենք իր պայծառ դեմքը: Կխորհինք թե բոլորդ կմիանաք Մեզի հետ, որպեսզի գնահատենք իր բազմաթիվ տարիներու ծառայությունը Կ. Պոլսո հայոց պատրիարքության եկեղեցիներում և համայնքին, ծառայություն, որ կշարունակվի այսօր այստեղ, Զվիցերիո մեջ:

Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի մեջ, Մենք մոր շքանշան մը հաստատեցինք հատկապես բազմամյա եկեղեցական փայլուն ծառայությանը համար, որով մախատեսած ենք բացառիկ անձնավորություններ պարգևատրել: Այս շքանշանը կկոչվի «Ս. Ներսես Ծնորհալի» շքանշան: Առաջին մասն շքանշան պրն. Ծելեֆյանին կշնորհենք:

Հարգելի պրն. Ծելեֆյան, Մեր աղոթքը և օրհնությունը Ձեզի, Ձեր կյանքին, Ձեր ազնիվ տիկնոջ, Ձեր զավակներուն, և մաղթանք, որ այս շքանշանը Ձեր ազնիվ սրտին վրա կրեք երկար տարիներ և զորանաք ս. Էջմիածնի օրհնությամբ, որպեսզի Ձեր սկսած եկեղեցաշեն և եկեղեցանվեր առաքելությունը կարողանաք շարունակել մինչև խոր, շատ խոր ձերություն:

Մենք պարտինք մաս գնահատել ժընկի մեր հոգևոր հովիվի գործունեությունը, որ մոր ստացած է ծայրագունության աստիճան: Կուզենք իր կուրծքեն կախել այս լանջախաչը:

Կփափաքինք հայտնել մաս Մեր խոր գնահատանքը Զվիցերահայ միության, եկեղեցական խորհուրդին և ժընկի հայոց բոլոր կազմակերպություններուն և ներկայացուցիչներուն, որոնք այսպիսի սքանչելի ընդունելություն կազմակերպեցին: Հատկապես ուրախ ենք, որ կարողացանք անգամ մը ևս ողջունել շատ հարգելի տիար Ծառլ Փիլիպոսյանը, որ հակառակ իր առողջական ոչ այնքան ամուր վիճակին, այսօր հոգնությունը հանձն առավ և եկավ այստեղ:

Եվ վերջապես ինչպե՞ս կարելի է մոռնալ պրն. Հակոբ Թոփալյանը, ժընկի ս. Հակոբ եկեղեցվո գլխավոր նվիրատուն: Մեր օրհնությունը Ձեզի, պրն. Թոփալյան: Կմաղթենք, որ Մեր հառաջիկա այցելություններում ևս միշտ Ձեզ տեսնենք այսպես երիտասարդ ու կայտառ:

Մեր ջերմ գոհունակությունը և շնորհակալությունը մաս Սուփետական Միության ներկայացուցչության հարգարժան ղեկավարներուն, որոնք պատվեցին Մեզ և մեր պատվիրակությունը ժընկ Մեր այցելության առթիվ:

Ծնորհակալություն, շնորհակալություն բոլորիդ: Մեր հայրական սերն ու օրհնությունը բոլորիդ:

Կեցցե՛ Հայաստանայց մեր սուրբ եկեղեցին, կեցցե՛ հայ ժողովուրդը այժմ և հավիտյան: Ամեն:

Իր խոսքի ավարտին Վեհափառ Հայրապետը «Ս. Ներսես Ծնորհալի» նորահաստատ շքանշանով զարդարեց կուրծքը պր. Մկրտիչ Ծելեֆյանի՝ բարձր գնահատելով նրա բազմամյա եկեղեցական գործունեությունը թե՛ Ստամբուլում և թե՛ վերջին տարիներին՝ Ժընևում:

Այս առթիվ Հայոց Հայրապետը իր մասնավոր գնահատանքին արժանացրեց նաև տ. Ծաֆե արքեպիսկոպոս Աճեմյանի աշխատանքը, այն իմաստով, որ սիրելի արքագանը, որպես հայ եկեղեցու կողմից ներկայացուցիչ և ԵՀԽ-ի կենտրոնական կոմիտեի անդամ, կարևոր դեր էր կատարել Հայոց Հայրապետի Ժընև այցելության կազմակերպման աշխատանքներում: Ի նշան իր հայրապետական գոհունակության, Վեհափառ Հայրապետը տ. Ծաֆե արքագանին նվիրեց գեղարվեստական հայկական ոճով պատրաստված գեղեցիկ մի ափսե:

Այս առթիվ Վեհափառ Հայրապետը վարդապետական մի լայնախաչ նվիրեց նաև Ժընևի հայոց հոգևոր հովիվ տ. Վազգեն ծայրագույն վարդապետ Թադոյանին:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՎ ՔԱՐՈՋ ԺՆՆԵՎԻ ՀԱՅՈՑ Ս: ՀԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Հունիսի 25, կիրակի:

Այսօր Ժընևի հայոց ս. Հակոբ եկեղեցում Հայոց Հայրապետը, առավոտյան ժամը 10.30-ին, մատուցեց սուրբ պատարագ և Բանին կենաց քարոզությամբ մխիթարեց հավատացյալ ժողովուրդին:

Վաղ առավոտվանից եկեղեցին լցվել էր Ժնևից, Բեռնից, Ցյուրիխից, Լոզանից, Ֆրանսիայից, Իտալիայից, Անգլիայից, Վիեննայից, Արևմտյան Գերմանիայից և Թուրքիայից ժամանած բազմաթիվ հայերով, որոնք եկել էին ողջունելու Հայոց Հայրապետին, ստանալու Նրա օրհնությունը և ներկա լինելու հայրապետական սուրբ պատարագին և քարոզին՝ հոգեպես մխիթարվելու համար:

Հայրապետական սուրբ պատարագին ներկա էին նաև ԵՀԽ-ի ղեկավար անձնակազմի անդամները, Ժընևի օրթոդոքս եկեղեցու, կաթոլիկ և բողոքական եկեղեցիների բարձրաստիճան հոգևոր ներկայացուցիչներ, ինչպես նաև պետական պաշտոնական անձնավորություններ:

Հայրապետական պատարագին ներկա էին նույնպես Երուսաղեմի հայոց ամենապատիվ տ. Եղիշե պատրիարքը, տ. Սերովբե, տ. Թորգոմ, տ. Վաչե, տ. Ծաֆե, տ. Արսեն արքագանները, վարդապետներ, քահանայից և սարկավագաց դասը, ինչպես նաև ս. Հակոբ եկեղեցու խորհրդի, Ծվեցարիայի հայոց միության, ս. Գրիգոր Լուսավորիչ հիմնարկության, Ծվեցարահայ երիտասարդաց միության և եկեղեցու տիկնանց օժանդակ հանձնախմբի անդամները:

Ցյուրիխի հայ համայնքի անդամները մասնավոր մեքենաներով ժամանել էին Ժընև՝ ներկա լինելու ս. պատարագին:

Հավատացյալների բազմությունն այնքան շատ էր, որ մեծ թվով հավատացյալներ սուրբ պատարագին ներկա եղան եկեղեցու առաջ պատ-

րաստված մի մեծ վրանի տակ՝ հեռուստատեսությամբ հետևելով պատարագի արարողությանը և հայրապետական քարոզին:

«Հայր մեր»-ից առաջ Հայոց Հայրապետը խոսեց հրաժեշտի հետևյալ ոգեշունչ քարոզը.

**ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՔԱՐՈԶԸ ԺՆՆԵՎԻ ՀԱՅՈՑ Ս. ՀԱԿՈԲ
ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ**

(25 հունիսի, կիրակի, 1978 թ.)

«Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ: Ամէն»:

«Փառք քեզ, Աստուած, փառք քեզ յաղագս ամենայնի, Տէր, փառք քեզ»:

Այս աղոթքով կուգեինք սկսիլ Մեր խոսքը այսօր, որովհետև պետք է փառք տալ բարին Աստուծոյն, որ Մեզի շնորհեց պատեհություններ այցելելու մեր եկեղեցիները և մեր ժողովուրդը ի Լոնդոն և ի Ժընև և Աստուծո օրհնությունը բերելու ամենայն հայոց Մայր Աթոռ ս. Էջմիածինեն և ողջոյն սրտագին՝ մեր վերածնած Մայր Հայրենիքեն, ձեր հավատացյալ եղբայրներեն և քույրերեն:

Նաև կուգեինք աղոթքի խոսք արտասանել նվիրված այս փոքրիկ, բայց սքանչելի երկրին՝ Զվիցերիային, որ դարերէ ի վեր, մանավանդ մեր դարուն եղավ ու մնաց դրոշակակիրը քրիստոնեական հավատքեն բխող մեծ գաղափարներու՝ խաղաղության, մարդասիրության, արդարության և ազատության, միջազգային հորիզոնի վրա հանդիսանալով տեսակ մը համերաշխության. կամուրջ ժողովուրդներու միջև: Մենք մեր օրհնությունը կբերենք այս երկրին, այս ժողովուրդին և իր պետական բարձր կառավարիչներուն:

Մեր աղոթքը և Մեր օրհնությունը կբերենք ի մասնավորի Ժընևի և Զվիցերիո Մեր հավատացյալ զավակներուն, այս փոքրիկ բայց գեղեցիկ եկեղեցիին, որ կմարմնավորէ այս քաղաքակրթյալ երկրի սրտին վրա՝ վեմը հայկական քրիստոնեական հավատքի, ներկայացված հայկական դասական ճարտարապետության ոճով, ինչ որ պատիվ կբերէ Ժընևի հայության, պատիվ կբերէ այս եկեղեցին շինողներուն (գլխավոր բարերարը այստեղ է՝ տիար Հակոբ Թովալյան) և բոլոր այն ազնիվ և քրիստոնյա հոգիներուն, որոնք այս գեղեցիկ տեսքը տվին այս սուրբ տաճարին: Բոլորին Մեր բարի մաղթանքները, Մեր անկեղծ գնահատանքը և Մեր օրհնությունը:

Այստեղ կրկին կուգեինք ողջունել ներկայությունը Մեր սիրեցյալ եղբայրներուն, որոնց գլուխը կգտնվի Երուսաղեմի հայոց ամենապատիվ սրբազան պատրիարքը, մաղթելով, որ նաև հետ այսու Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցին, Մայր Աթոռ ս. Էջմիածինը, մեր նվիրապետական բոլոր Աթոռները իրենց գահակալներով և ներկայացուցիչներով, ձեռք-ձեռքի տված, միշտ միասին ըլլան և քայլ առ քայլ ավելի ամրացնեն, զորացնեն մեր սուրբ եկեղեցին ի Հայաստան և ի սփյուռս աշխարհի, որովհետև ամեն բանէ վեր, հայ ազգի գոյատևման ամենագորավոր վեմը, ամենամեծ գրավականը Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցվո հաստատությունն է, անոր ծաղկումը և անոր բարգավաճումը, անոր գործունեության տարածումը ամեն տեղ, ուր հայեր կապրին: Հայոց Մայր եկեղեցին հայ ժողովուրդի բոլոր զավակները անխտիր միացնող աստվածապարզ և հաստատությունն է: Ոչ մեկ հայ դուրս չի կրնար մնալ Հայաստանյայց եկեղեցիեն: Հայաստանյայց

ՆԱՏՅՈՒՐՄՈՐՏ

(Գործ՝ նկարիչ Զաքարյանի. նվեր՝ Հայկ Աղաբեկյանի. Փարիզ)

եկեղեցին կապտկանի համայն հայության, իբրև հայ ազգի պատմական Մայր եկեղեցին:

Մեր սուրբ եկեղեցին խարսխված է ամուր հիմքերու վրա տակավին հնագույն ժամանակներե սկսյալ, նախ՝ սուրբ Թադեոս և ս. Բարթուղիմեոս առաքյալներու քարոզությամբ, հետո՝ բազում վկաներու և մարտիրոսներու արյամբ, որոնք իրենց մարմինը զոհեցին մեր սուրբ եկեղեցվո փառքին համար, մինչև քրիստոնեության մուտքը Հայաստան: Վերջինները եղան, ինչպես գիտեք, Հովսիսիմյանց և Գայանյանց կույսերը, ապա ինքը՝ սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ իր չարչարանքներով և հրաշքի համագոր իր հաղթանակով, որով քրիստոնեությունը հռչակվեցավ ազգային և պետական կրոն Հայաստան աշխարհի մեջ, Տրդատ թագավորի դարձով և մկրտությամբը համայն մեր ժողովուրդի:

Երկրորդ ամուր հիմքը մեր եկեղեցվո՝ հայ տառերու գյուտն է, հայ լեզվի զարգացումը և հայ գրականության սկզբնավորությունը սուրբ Գրքի թարգմանությամբ, գործեր՝ որոնք կատարվեցան հինգերորդ դարու սկզբին սուրբ Մեսրոպի, սուրբ Սահակի և անոնց աշակերտներուն՝ ոսկեդարյան մեր թարգմանիչներուն միջոցով:

Եվ վերջապես երրորդ հիմնաքարը մեր սուրբ եկեղեցվո՝ Վարդանանց հերոսամարտն է, մեծագույն վկայություններեն մեկը համաշխարհային մակարդակի վրա, մեծագույն դյուցազներգություններեն մեկը՝ վասն Հիսուսի, վասն հայրենյաց և վասն խղճի ազատության:

Ամեն անգամ, երբ Մենք կգտնվինք այս կողմերը, հատկապես Ֆրանսա, միշտ Մեր գիտակցության առջև կապծառանա պատմական մեծ հիշատակ մը: Զարմանալի զուգահեռությամբ, ճիշտ այն օրերուն, այսինքն 451 թվականին, երբ Ավարայրի դաշտին վրա, Տղմուտ գետի ափին, Վարդանը Կարմիր, իր զորավարները և իր քաջերը անհավասար կռիվ կմղեին խավարի և անհավատության ուժերու դեմ, ճիշտ նույն օրերուն գրեթե, այսօրվա Ֆրանսայի հողամասին վրա, Տրուա քաղաքեն ոչ շատ հեռու, այսպես կոչված Կատալաունյան դաշտերու տարածքին վրա տեղի կունենար նույնպես մեծ ճակատամարտ մը, քաղաքակրթությունը և քրիստոնեությունը պաշտպանող բանակի և Ատտիլայի հորդաներու միջև: Բրիտոնյա բանակի ղեկավարն էր հռովմայեցի Էտիոս զորավարը, Թեոդորիկ թագավորի օրոք: Այդուեղ Ատտիլան ջախջախվեցավ, և այդ պահեն սկսավ անոր նահանջը և վախճանը: Որովհետև, ինչպես գիտեք, ահավոր փոթորիկի մը նման Ատտիլա դեպի Եվրոպա խուժած էր և ամեն բան քարուքանդ ընելով իր առջև՝ կհառաջանար դեպի Արևմուտք:

Ահավասիկ սքանչելի և խորհրդավոր պատմական զուգահեռություն մը:

Նույն տարին (451 թվականին), և հավանաբար նույն մայիս ամսուն, թե՛ Արևելքի դռներուն մոտ, և թե՛ այստեղ, Արևմուտքի սրտին վրա, ճակատամարտ կմղվեր, նույն նպատակով և նույն արդյունքով՝ հաղթանակին համար Բրիտոնի Ավետարանին և քաղաքակրթության մեծ գաղափարներուն:

Պողոս առաքյալի Թուղթի ընթերցման ժամանակ լսեցինք Պողոս առաքյալի սքանչելի միտքերեն մեկը. «Եթե արմատները սուրբ են, ապա և՛ ամբողջ զանգվածը»: Պատկերավոր խոսք մըն է ասիկա: Պողոս առաքյալ բուսաբանական պատկերով մը կուզե մեզի ներկայացնել այն գաղափարը, որ եթե մարդկային կյանքի մեջ հետապնդված նպատակներու հիմքը սուրբ է, հաստատ և ամուր է, ապա և անոր ճյուղերը, ոստերը և ամբողջ զանգ-

վածը կդիմանան և չեն վախճար արհավիրքներե: Կխորհինք թե մեր ժողովուրդի պարագան նույնպես այդ է: Առաջինը այն արմատներն որոնց վրա հաստատված է մեր ժողովուրդի տևականությունը, այդ մեր քրիստոնեական հավատքն է և մեր Մայր եկեղեցին, երկրորդը՝ մեր ազգին մշակույթը, որ ծնունդ առավ ու զարգացավ սուրբ Սահակի և սուրբ Մեսրոպի արարչական գործով, իսկ երրորդը՝ հայ ժողովուրդի պայքարելու, տոկալու կամքն է, նույնիսկ ի գին մարմնո գոհաբերումով, հանուն հայրենիքի ազատության: Ահա այս երեքը մանավանդ կրճանք մկատել այն սուրբ, զորավոր և անխորտակելի արմատները, որոնց վրա կանգնած է հայ ժողովուրդը ավելի քան 1600 տարիներն ի վեր: Այդ արմատներով է որ այսօր ալ մենք պիտի կրճանք և՛ հպարտանալ, և՛ աշխարհին ծանոթացնել զմեզ, և՛ գնահատվիլ աշխարհեն և մանավանդ ապահովել մեր գոյությունը աշխարհի վրա ամեն տեղ, թե՛ Հայաստանի մեջ և թե՛ ի սփյուռս աշխարհի:

Եվ ինչքան մխիթարական է մեզի համար հաստատել, որ սփյուռքի ամբողջ տարածքի վրա մեր ժողովուրդի զավակները քաջ կհասկանան այս ճշմարտությունը:

Այս բոլորեն կհետևի, թե ինչ պետք է ըլլա մեր ընելիքը նաև հետալսու: Պարտինք շարունակել այս ոգիով ու այս հավատքով աշխատիլ, առավել և առավել կազմակերպյալ, համաժողովրդական տեսք տալով սփյուռքի մեր բոլոր համայնքներուն, որպեսզի մեր ամբողջ ժողովուրդը համախմբվի մեր Մայր եկեղեցիին շուրջ, պահե-պահպանե իր սուրբ հավատքը, իր մայրենի լեզուն, իր մշակույթի արժեքները և իր հայրենաբաղձ զգացումները:

Այս պատգամով Մենք կվերջացնենք Մեր խոսքը, սիրելիներ, և անգամ մը ևս ձեզի կբաշխենք օրհնությունը Աստուծո, Մայր Աթոռ սուրբ Էջմիածնեն:

«Ողջ լերուք զօրացեալ Սուրբ Հոգով և յաւետ օրհնեալ ի Տեառնէ և ի մէնջ: Ամէն»:

Հայրապետական սուրբ պատարագի ավարտին հավատացյալների խոտներամ բազմությունը բարեպաշտ երկյուղածությամբ սուրբ հաղորդություն ստացավ Հայոց Հայրապետի ձեռքից:

ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ՄԵԾ ԺԱՅԵՐՈՒՅԹ՝ Ի ՊԱՏԻՎ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ,
ՆՐԱ՝ ԺԸՆԵՎԻՑ ՄԵՎՆՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Նույն օրը, ժամը 14-ին, Ժընևի հայոց եկեղեցական վարչությունը, Ծվեցարիայի հայոց միությունը և հայրապետական ընդունելության հանձնաժողովը «Ինտերկոնտինենտալ» հյուրանոցում կազմակերպել էին մեծ ճաշկերույթ՝ ի պատիվ Հայոց Հայրապետի: Ընդունելությանը ներկա էին ավելի քան հինգ հարյուր հրավիրյալներ: Օտար հյուրերի թվում էին ԵՀՆ-ի ղեկավար անձնակազմի անդամները, Ժընևում սովետական մնայուն ներկայացուցչության ղեկավարները, քույր եկեղեցիների հոգևոր ներկայացուցիչներ և պետական պատասխանատու անձնավորություններ:

Հրաժեշտի սույն ընդունելությանը ներկա էին նաև Ժընևից՝ տիար Ծարլ Փիլիպոսյանը՝ Զվիցերահայ միության վաստակաշատ նախագահը, Փարիզից՝ Մայր Աթոռի բարերար տիար Նուրհան Ֆրենկլյանը, Լոնդոնից՝ Մայր Աթոռի բարերարներ տիարք Սարգիս Բյուրքճյանը, Հարություն Գալսյանյանը և Թորոս Պարսամյանը, Միլանից՝ Ժընևի հայոց ս. Հակոբ եկեղեցու

շինության բարերար Հակոբ Թովալյանը, տեր և տիկին Մարի և Զավեն Մանուկյանները, տիար Հրանտ Բամպակյանը և տիար Օննիկ Մանուկյանը, Վիեննայից՝ Մայր Աթոռի բարերար տիար Սարգիս Կարապետյանը:

Հրաժեշտի սույն սեղանը ղեկավարում էր շվեյցարահայ համայնքի ծանոթ ազգայիններից և հայրապետական ընդունելության հանձնաժողովի նախագահ Մկրտիչ Ծելեֆյանը:

Ընդունելության սկզբին ողջույնի խանդավառ խոսքով հանդես եկավ Արևմտյան Եվրոպայի հայրապետական պատվիրակ և Ֆրանսիայի հայոց առաջնորդ տ. Սերովբե արքեպիսկոպոս Մանուկյանը:

Այնուհետև Իսի-լե-Մուլիմոյի, Կլամառի և շրջակայքի նախկին հայ մարտիկների ընկերակցության անունից ընկերակցության քարտուղար Ժերար Կիրակոսյանի ողջույնի հետևյալ ուղերձն ընթերցեց Մկրտիչ Ծելեֆյանը.

«Նորին Սուրբ Օծություն Տ. Տ. ՎԱԶԳԵՆ Ա Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, Զերդ Սրբություն,

Թույլ տվեք ներկայացնել Ձեզ մեր հարգանքի և որդիական սիրտ ամենաջերմ զգացումները Շվեյցարիա Ձեր այցելության առիթով:

Ձեր ներկայությունը Եվրոպայի այս մասում ամենախոսուն վկայությունն է այն բանի, որ մեր եկեղեցին, որի ղեկավարությունը վստահված է Ձեզ, կենդանի է և շարունակում է իր անսպառ ակունքներից հոգևոր մխիթարություն տալ իր զավակներին:

Մենք խորապես շնորհակալ ենք Ձեզ այն մեծ ուրախության համար, որ մեզ պատճառեցիք մեր մեջ Ձեր ներկայությամբ:

Հայ ժողովուրդը իր պատմության դաժան օրերից մինչև այսօր անաղարտ է պահել իր հավատը Աստուծո նկատմամբ, անաղարտ է պահել նաև նրա հավիտենականության նկատմամբ իր հույսը, որ նա փոխանցել է իր Որդու՝ Հիսուս Քրիստոսի միջոցով:

Թույլ տվեք այս առթիվ հավաստիացնել Ձեզ առաքելական մեր Մայր եկեղեցու հանդեպ մեր խորին հարգանքի և հավատարմության մասին, եկեղեցի, որով միայն կարող ենք ապագա սերունդներին ջամբել տոհմային մի դաստիարակություն՝ շաղախված լուսավորչյան մշակույթի գեղեցիկ ավանդություններով:

Խնդրում ենք, Զերդ Սրբություն, ընդունել մեր հարգալից զգացմունքների հավաստիքը»:

Ընդունելության ժամանակ Հայոց Հայրապետին ուղղյալ հետևյալ գեղեցիկ ուղերձով հանդես եկավ տ. Եղիշե սրբազան պատրիարք հայրը.

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՎ Տ. ԵՂԻՇԵ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԷ ՀՈՐ ԽՈՍՔԸ
ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

Վեհափառ Տեր,

Գերաշնորհ և հոգեշնորհ եղբայրներ և հարգելի ներկաներ,

Եկեղեցվո պետի մը համար չկա ավելի քաղցր և թանկագին պատեհություն, երբ անկկա կշռջապատվի իր հարազատներով, երբ հովիվն ու հոտը քով-քովի կուգան իրարու խառնելու իրենց զգացումները, իրենց սիրտը, իրենց միտքը, մեկ խոսքով՝ կատեղծեն սրտերու խորհուրդը: Անձի մը ներկայության, զինքը դրվատել, զինքը գովել բավական դժվար է, բայց երբ այդ անձնավորությունը եկեղեցվո մը պետն է, երբ այդ անձնավորու-

թյունը հայ ժողովուրդը ներկայացնող խորհրդանիշն է, այդ պարագային ինչ որ կըսվի իր մասին, կըսվի հայ եկեղեցվո, հայ ժողովուրդի մասին: Անոնք որ կճանչնան Նորին Սուրբ Օծությունը իր զգացումներու անկեղծության մեջ, և մեր եկեղեցին ու ժողովուրդը՝ իր կարիքներու խորության մեջ, կզգան թե այս վերջին 23 տարիներու ընթացքին ինչպիսի նախախնամական բարիք մըն էր, որ կկատարվեր մեր եկեղեցական և ազգային կյանքին մեջ, ընտրությամբը Նորին Սուրբ Օծության:

Ասիկա զգացում չէ, այլ սկզբունք մը: Այդ սկզբունքը այն է, թե համակրելու գերակշռության մեջ պետք են մարդիկ, որոնք օծոված ըլլան հոգիով, որոնք լեցված ըլլան նաև ներշնչումով, որպեսզի կարողանան իրենց ժողովուրդին ճակատագիրը կարգալ անկեզ մորենիներու վրա և զանոնք տանիլ իրենց փառքին, մեր ժողովուրդի մեծ անձնավորություններուն: Այդ անձնավորություններեն յուրաքանչյուրին վրա, այդ ժամանակներեն յուրաքանչյուրին վրա կսավառնի դեմքն ու անունը հոգիի մարդոց, մեծ մարդոց:

Ես ուրախ եմ հոս հայտարարելու, թե այդ մեծությունեն, այդ հոգեկան ուժեն խոշոր փաթիլ մը կա մեր սիրելի կաթողիկոսին մեջ: Առանց այդ հոգիին, Աստուծո հոգիին, առանց ամեն օր մարդու մեջ ապրող այդ տեսիլքին, մարդերը պատրանքի զոհեր են, անոնց խոսքերը բարբաջանք են, անոնց սիրտը մաշկ մըն է միայն, անոնց մարմինը խորձ մը այրած ածուխ է, իսկ անոնց գործերը՝ անիմաստ տեսարաններ միայն: Նորին Սուրբ Օծությունը նման է մեր եռամեծ հայրապետներուն: Իրեն համար հայոց հայրենիքը և հայ ժողովուրդը անշամանդաղ ճշմարտություններ, անշամանդաղ գեղեցկություններ են, իսկ հայ եկեղեցին՝ աննահանջ դրոշմ, Լուսավորչի կանթեղը, եթե կուզեք, որ կլուսավորե ոչ միայն մեր անցած սխաղործությունները, այլ նաև ապագա վաղորդայնները: Նորին Սուրբ Օծությունը այդ մտատեսիլ ձգտումին, այդ մտատեսիլ փուլթին մեջն է, որ տարած է իր ժողովուրդը և կտանի մանավանդ իր հոտը դեպի հոն, ուր Աստված որոշած է, որ մենք երթանք:

Ամեն տարի, երբեմն քանի մը անգամ, հայրապետական գավազանը ձեռքը առած կշրջի գաղութե-գաղութ, աշխարհե-աշխարհ, հայոց հայրենիքի և հայ եկեղեցվո ոսկե գետը հոսեցնելով մշուշներու մեջ ապրող իր պանդուխտ ժողովուրդի հոգիներեն ներս: Կշրջի գաղութե-գաղութ, երկրե-երկիր, ըլլալու համար ոսկի կամուրջը, ըլլալու համար ծիածանը արտասահմանի և հայ ժողովուրդի միջև:

Ճակատագիրը մեզ ցրված է, իբրև քամիին տրված պարկ մը ալյուր, արտասահմանի բոլոր երկիրներուն մեջ: Սակայն մի՛ մոռնաք, սիրելի բարեկամներ, թե այդ մաքուր ալյուրեն շինված է հայ ժողովուրդը ներկայացնող, հայ ժողովուրդի հոգին ներկայացնող սրբազան հացը: Գաղութը կտոր մըն է այդ հացեն, և Նորին Սուրբ Օծությունը եթե կշրջի գաղութե-գաղութ, կուզե այդ բոլոր կտորները քով-քովի բերել, որպեսզի չըլլա թե անոնցմե կտոր մը կորավի, զանոնք քով-քովի բերել, կազմելու համար ամբողջական հայությունը, ամբողջակալ հայ հոգին:

Նորին Սուրբ Օծությունը հիսուն և ավելի տարիներն ի վեր փոշիներեն և ավերակներեն վերագարթնած նորափետուր մեր հայրենիքի կողքին գարդարեց և գեղեցկացուց ս. Էջմիածինը: Եվ տակավին մինչև երեկ սգավոր մայրերը այսօր սիրով և քաղցրությամբ իրարու կնային՝ թոթափած դարերու փոշին և մխած սրբազան դանակը վշտի, բռնության կոկորդը:

Դուք բոլորդ տեսաք Նորին Սուրբ Օծության հմայքը այս շաբթվան ընթացքին: Նորին Սուրբ Օծությունը եկած է ոչ միայն մեզի, այլ նաև օտարներուն ըսելու, թե մենք աղքատ Ղազարոսներ չենք ուրիշներու պատին ներքև ծվարած, թե մենք անցյալ ունինք, թե մենք մշակույթ ունինք, թե մենք մարդ ենք: Եկած է օտարներուն ըսելու, թե քրիստոնեական գանձանակին առջևեն, դարերե ի վեր, շատ ժողովուրդներ անցան, և յուրաքանչյուրը հոն դրավ, մեկը իր իմաստասիրությունը, մյուսը՝ իր հարստությունը և ուշիմ միտքը, իսկ հայ ժողովուրդը անցավ այդ գանձանակին առջևեն և հոն դրավ իր ամեն ինչը:

Հայոց Հայրապետը իր խոսքն է ասում Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի մատուան մեջ. կողքին՝ տ. Ծաֆե արքեպիսկոպոսը

Նորին Սուրբ Օծությունը եկավ նաև մեզի ըսելու, եկավ նաև օտարներուն ըսելու, թե, ի պարծանա մեզի, մենք՝ հայերս, իբրև ժողովուրդ, գիտցած ենք պատմության պատկերասրահին մեջ մեր պատկերը կախել:

Այսօր շատ մը ժողովուրդներ, երբեմնի կայսրություններ, իրենց հարըստությամբ և թիվով մեզի քսան անգամ գերազանցող ժողովուրդներ, չունին իրենց պատկերը, բայց հայ ժողովուրդը ունի իր պատկերը պատմության պատկերասրահին մեջ:

Նորին Սուրբ Օծությունը եկած է նաև ըսելու մեզի՝ հայերուս, թե հայ եկեղեցին մեկ ուրիշ երեսն է հայ ժողովուրդին:

Հայ եկեղեցվո երեսը և հայ ժողովուրդի երեսը կկազմեն նույն դեմքը և նույն իրականությունը: Եկած է ըսելու ձեզի, զավակներ հայ եկեղեցվո, որ միշտ պայծառ և ճերմակ պահեք հայ եկեղեցվո և հայ ժողովուրդի երեսը:

Համուն Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի, «Հավատո և կարգի հանձնաժողով»-ի նախագահ դոկտ. Լուկաս Ֆիշերը հանդես եկավ Հայոց Հայրապետին ուղղված հետևյալ խոսքով.

ԴՈԿՏ. ԼՈՒԿԱՍ ՖԻՇԵՐԻ ԽՈՍՔԸ

Ձերդ Սրբություն,

Այս շաբաթվա ընթացքում մենք Ձեզ հետ հանդիպեցինք Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի կյանքի շրջանակում: Իսկ այսօր ինձ համար առանձնապես հաճելի է Ձեզ ողջունել ձեր հարազատ համայնքի ծոցում:

Ամփոփապես խոստովանեմ, որ ես հայերեն չգիտեմ: Սակայն քիչ առաջ այստեղ արտահայտված զգացմունքների ջերմությունից այն տպավորությունն ունեմ, որ ինչ-որ բան հասկացա: Համենայն դեպս Դուք իմ մեջ ցանկություն առաջացրիք հայերեն սովորելու:

Ձերդ Սրբություն, Ձեր ներկայությունն այսօր զուգադիպում է որոշ չափով բացառիկ մի իրադարձության. ամբողջ Ժընևը տոնական տրամադրության մեջ է: Այսօր այս քաղաքում անցկացվում է մեր Դաշնակցային հանրապետության մարմնամարզիկների ստուգատեսը, այսօր միաժամանակ տեղի է ունենում ֆուտբոլի համաշխարհային մրցույթի եզրափակիչ հանդիպումը: Սակայն ո՛չ մարմնամարզիկների ստուգատեսը, ո՛չ էլ ֆուտբոլի եզրափակիչ մրցույթը արգելք չկարողացան հանդիսանալ այս հայկական տոնախմբությանը: Դա, անտարակույս, ապացույցն է Ձեր վայելած լայն ժողովրդականության:

Ձեր այցելությունը Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի կենտրոն, անկասկած, առիթ հանդիսացավ նոր կապերի հաստատմանը հայ առաքելական եկեղեցու և Էկումենիկ շարժման միջև, որի ամենացայտուն արտահայտությունն է միջեկեղեցական մեր կազմակերպությունը:

Մեզ համար բացառիկ մի իրողություն է կարողանալ կանոնավոր կերպով հարաբերությունների մեջ լինել եկեղեցիների պետերի հետ: Բայց, վերջին հաշվով, Էկումենիկ շարժման համար կարևորը հենց եկեղեցական համայնքների մասնակցությունն է այդ շարժմանը: Ահա այս պատճառով է, որ ես անչափ ուրախ եմ հանդիպելու այսօր ոչ միայն Ձերդ Սրբությանը, այլ նաև ձեր համայնքին: Մենք հույս ունենք, որ կկարողանանք միասին իրականացնել բոլոր քրիստոնյաների միությունը: Քիչ առաջ խոսվեց հայ ժողովրդի մասնավոր կոչման մասին: Ես վստահ եմ, որ Էկումենիկ շարժման ծոցում նույնպես կա մասնավոր մի կոչում հայ ժողովրդի համար:

Համաշխարհային մեծ կազմակերպությունները կարող են չունենալ սեփական անուն: Եվ կարծես թե դա բնական է: Սակայն անհրաժեշտ է, որ յուրաքանչյուր համայնք ձգտի հաստատել իր սեփական դիմագիծը, իր ինքնությունը, իր սեփական ժառանգությունը և այն դնի բոլորի տրամադրության տակ: Մեզ համար հայ եկեղեցու ներկայությունը Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդում հարատև մի կոչ է այն մասին, որ մեր արդի ժամանակների անանուն զանգվածների և խմբավորումների մեջ հարկավոր է պահպանել սեփական ինքնությունը: Եվ ինձ թվում է, թե ինչ որ ասվեց այսօր և այս ամբողջ շաբաթվա ընթացքում ինքնությունը պահելու անհրաժեշտության մասին, վերաբերում է այսօրվա աշխարհում հավասարապես բոլոր նրանց, ովքեր հալածված են, ովքեր տառապում են և կանգնած են իրենց ինքնությունը կորցնելու վտանգի առաջ: Ողջունելով Ձեզ այսօր՝

իրականում ես իմ սրտին մոտ եմ համարում դատը ոչ միայն հայ փոքրամասնության, այլև աշխարհի բոլոր փոքրամասնությունների:

Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի կենտրոնի մատուան խորանի վրա դրված է հայկական մի խաչ: Այդ խաչն այնտեղ է գտնվում 60-ական թվականներից ի վեր, այն օրվանից, երբ Նորին Սրբությունը առաջին անգամ այցելեց մեր կենտրոն: Ես հրավիրում եմ ձեզ բոլորիդ, որ մի անգամ գաք մեր կենտրոնի մատուռը և ինքներդ դիտեք այդ խաչը:

Ձերդ Սրբություն, ես կցանկանայի Ձեզ ասել, որ այն էկումենիկ շարժման կոչն է, որ մենք բոլորս միասնաբար կրենք այդ խաչը և ոչ թե առանձնապես՝ մեկս մյուսի նկատմամբ:

Հրաժեշտի սույն ընդունելության ժամանակ ելույթ ունեցավ նաև Երուսաղեմի սրբոց Հակոբյանց պատրիարքության դիվանապետ, Երուսաղեմի ժառանգավորաց վարժարանի և ընծայարանի վերատեսուչ և ԵՀԽ-ի կենտրոնական կոմիտեի անդամ տ. Ծախե արքեպիսկոպոս Աճեմյանը, որը ֆրանսերեն լեզվով արտասանած իր խոսքի մեջ ասաց.

Տ. ԾԱՀԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԽՈՍՔԸ

Ձերդ Սրբություն,

Ամենապատիվ Պատրիարք Սրբազան Հայր,

Սիրեցյալ արքեպիսկոպոս և եպիսկոպոս եղբայրներ և քահանա հայրեր,

Սիրելի եղբայրներ և քույրեր,

Բոլոր հայ մարդկանց սրտերում, ազգային դրոշակի նման, ծածանվում է և սկզբից ի վեր միշտ ծածանվել է մի խորհրդանշան: Դա Արարատի պատկերն է: Եվ Արարատը միշտ ունեցել է երկու գագաթ՝ Մեծ և Փոքր Մասիսները: Այսօր այդ պատկերը, դժբախտաբար ավելի ցայտուն կերպով քան անցյալում, խորհրդանշում է հայկական կյանքը, այն կյանքը, որը զարգանում է Արարատյան պատմական հողի վրա և այն մյուս կյանքը, որը մենք կոչում ենք հայկական սփյուռք:

Բայց երբ դուք կանգնեք Օշական գյուղին մոտ, որտեղ գտնվում է սուրբ Մեսրոպի շիրիմը, և այնտեղից դիտեք Արարատը, դուք կտեսնեք մի երրորդ գագաթ ևս, որ երկինք է խոյանում երկու Մասիսների միջև: Դա Էջմիածնի Մայր տաճարի սրածայր կաթողիկեն է, որը միացնում է հայ ժողովրդի երկու հատվածներին. նրանց, որոնք բախտավորությունն ունեն ապրելու մայր հայրենիքում, իրենց ազգային հողի վրա, և մյուսներին, որոնք ցրված են աշխարհով մեկ:

Երեկ Նորին Սրբության պատգամը՝ ուղղված բոլոր հայերին, իրոք որ միության մի պատգամ էր մեր ժողովրդի այդ երկու հատվածների միջև, միության պատգամ՝ հայկական ազգային կյանքի բոլոր մակարդակների վրա. եկեղեցական մակարդակի վրա, հայկական կազմակերպությունների մակարդակի վրա, մեր ազգային միության և վաղվա կյանքի տեսիլքի ամենաբարձր մակարդակի վրա: Միության իր այդ պատգամից հետո Նորին Սրբությունը ցանկացավ մի երկրորդ կամուրջ հաստատել մեր եկեղեցու և սփյուռքի միջև: Նա կոչ արեց բոլոր հայերին՝ հայ եկեղեցու էկումենիկ մի կենտրոն հիմնադրելու այստեղ, Ժընևում, որպեսզի, սուրբ Էջմիածնի հեղինակության ներքո և Մայր Աթոռի օրհնությամբ, այդ կենտրոնը դառնա

մի կամուրջ ոչ միայն մեր ժողովրդի և եկեղեցու տարբեր հատվածների միջև, այլ նաև հայ եկեղեցու և այն բոլոր եկեղեցիների միջև, որոնք միացած են մեզ հավատքով և հաղորդությամբ: Եվ Նորին Սրբությունը այդ կոչն արեց՝ հայտնելով, որ Մայր Աթոռը իր նյութական սուղ միջոցներից տրամադրում է 100.000 դոլլար այդ ծրագրի իրականացման համար, մի ծրագիր, որի իրագործումը, ամենայն հավանականությամբ, կպահանջի ավելի քան մեկ միլիոն դոլլար:

Ես լիովին համոզված եմ, որ Նորին Սրբությունը այստեղից կմեկնի ուրախ սրտով և այն մխիթարությամբ, որ կարողացավ հաստատել այդ կամուրջը, որը կոչված է ամուր կերպով միացնելու Մայր Աթոռ և Էջմիածինը եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի հետ և դառնալու կենդանի մի կենտրոն ինչպես հայկական կազմակերպությունների, այնպես էլ արեւելյան և արեւմտյան օրթոդոքս եկեղեցիների հանդիպումների համար, եկեղեցիներ, որոնք ցանկանում են միմյանց հետ համագործակցել և իրենց նպաստը բերել միության և ծառայության գործին, որպեսզի քրիստոնեական պատգամը հնչի ամբողջ աշխարհում թե՛ «խաչակիր» հայերի, ինչպես անվանեցին մեզ, և թե՛ բոլոր ազգերի մեջ:

Հայոց Հայրապետի շնորհաբեր ներկայությունը, հանուն Ծվեյցարիայի հայոց միության, ողջունեց նաև միության նախագահ դոկտ. Ռուբեն Մոմճյանը հետևյալ ուղերձով.

ԴՈԿՏ. ՌՈՒԲԵՆ ՄՈՄՃՅԱՆԻ ՈՒՂԵՐՁԸ

Վեհափառ Տեր,

Հանուն Զվիցերիո հայոց միության և համայն զվիցերաբնակ հայության, պատիվը ունիմ Ձեզի բոլորիդ բարի գալուստ մաղթելու մեր երկիրը և այսօրվան ճաշկերության:

Ուրախ և հպարտ է զվիցերահայությունը, սրտով և հոգիով իր մեջ ընդունելու, վաշելու թանկագին ներկայությունը Ամենայն Հայոց Հայրապետին, Նորին Սուրբ Օծություն Տեր Տեր Վազգեն Առաջին կաթողիկոսին: Բարի եկած եք մեր փոքր, բայց հյուրընկալ գաղութը, Վեհափառ Տեր:

Ձեր Անձին մեջ մենք կողջունենք մեր անսասան հավատքի վեմ՝ Հայաստանյայց եկեղեցիի Մայր Աթոռ «Սուրբ Էջմիածնի նվիրյալ Գահակալը»:

Ձեր ներկայությամբ կզգանք ու կապրինք հույսը վաղվան լույսին հայ ազգի արշալույսին, անոր իղձերու իրականացման, լավագույն ապագային:

Ձերդ Սրբության անձին մեջ մենք կտեսնենք դարավոր մեր հայրենիքը, հավերժական Հայաստանը, Արագածը, ու նաև զույգ Մասիսները, պատմական մեր կոթողները, Ծիծեռնակաբերդը, Սարդարապատը, հազարամյա մեր պատմությունը, մեր փառավոր մշակույթը, Հայաստանի աշխատասեր ու չարքաշ մեր եղբայրներն ու քույրերը, մեր թանկագին ժողովուրդը:

Ենթադրյալ Ձեզ և Ձեր բարի անձին, խոհուն և իմաստուն հայրապետության, ինչպես երեկ գիշեր հայտարարեցիք, կհավատանք, որ մոտալուտ է Հայաստանյայց եկեղեցիի զույգ պատմական Աթոռներու—Էջմիածին-Անթիլիաս—բնականոն բարեկարգումը: Եվ ի մոտո կհաստատվի ամենուրեք ցանկալի միասնականությունը, եղբայրական սիրո և վստահության կազդուրիչ մթնոլորտը բոլոր հայ եկեղեցիներու բարձր գմբեթներուն ներքև: Կհավատանք, որ մեկ և անբաժանելի է Հայաստանյայց սուրբ եկեղեցին,

ԲՅՈՒՐԵՂՅԱ ԱՄԵՂԻՍ ԲԱԺԱԿ

(Նվեր՝ ժընևի հայ համայնքի)

իմչպես որ մեկ և անբաժանելի է համայն հայ ժողովուրդը քրիստոնեական իր սուրբ հավատքով, իր բաղձանքներով և տագնապանքով, իր ապրումներով և ամբողջական հայրենիքով, հավիտենական Հայաստանով:

Վեհափառ Տեր,

Հուսով եմք, որ Ձեր ուղևորությունը դեպի Լոնդոն, ուր հյուրն էիք Քենթրբերիի արքեպիսկոպոսին, ու դեպի մեր քաղաքը, ուր հյուրը եղաք Եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդին, հաջողություններով պսակվեցալ:

Հույս ունիմք, որ Դուք գոհ և մխիթարված եք Ձեր այցելություններեն և հանդիպումներեն:

Ընդունեցեք, խնդրեմ, մեր խորին շնորհակալությունները Ձեր բարեդեպ և օրհնաբեր այցելության համար մեր գաղութին: Կհուսանք, որ կրկին կուգաք մեզի մոտիկ ապագային և առիթը կուտաք մեզի վերստին վայելելու Ձերդ Սրբությունը:

Կմաղթենք և կաղոթենք, որ բարին Աստված Ձերդ Սրբության պարգևե քաջատողջ և երկար կյանք, ուժ և կարողություն, որպեսզի Ձեր հայրական հովանին ու օրհնությունները անպակաս ըլլան մեր վրայեն, որպեսզի մըշտապես հովվեք Ձեր հոտը ամեն տեղ՝ հերկիր Հայաստան և ի սփյուռս աշխարհի:

Ծնորհակալ եմք, Վեհափառ Տեր:

Հրաժեշտի սույն ընդունելության ընթացքում գործադրության դրվեց նաև գեղարվեստական մի ճոխ հայտագիր՝ բաղկացած հայերեն արտասանություններից, երգերից և խմբերգերից:

Ընդհանուր խանդավառության մեջ խոսք առալ Հայոց Հայրապետը և սովեց իր օրհնությունն ու պատգամը:

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՆ ԽՈՍԷԸ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԺԱՇԿԵՐՈՒՅԹԻՆ

(25 հունիսի, կիրակի, 1978 թ.)

Աստուծո ողորմությամբ այսօր արևը բացալ իր երեսը ժընկին: Հակառակ որ երեկ երեկոյան հեռուստացույցեն նախատեսեցին, որ այսօր ամբողջ Զվիցերիո մեջ անձրև և փոթորիկ պիտի ըլլա: Կխորհինք թե այս պատկերը ճշմարիտ է նաև հոգեկան իմաստով մեզի բոլորիս համար: Ս. Հակոբ եկեղեցիին մեջ մեր այսօրվա պատարագը, միատեղ աղոթքը, նույնպես հոգեկան արև մը հանդիսացալ մեզի համար: Ու այժմ այստեղ, այս սքանչելի ճաշկերությունը, երբ կհանդիպինք ձեզի, այսքան մեծ թվով, ավելի քան չորս հարյուր հայ եկեղեցվո զավակներ, հավաքված Զվիցերիո զանազան շրջաններեն և դրացի գրեթե բոլոր երկիրներեն: Եվ ճիշտ նկատվեցալ արդեն, թե մեր այսօրվա հավաքությունը կխորհրդանշե չափով մը՝ պատկերը ամբողջ մեր սփյուռքին: Մենք սրտագին շնորհակալություն պետք է հայտնենք այս բոլորի համար այն մարմիններուն, որոնք կազմակերպեցին այս հանդիսությունները: Ծնորհակալության և օրհնության Մեր խոսքը կերթա նախ Զվիցերահայ միության, եկեղեցական վարչության և բոլոր մյուս միություններու ներկայացուցիչներուն, որոնք գործակցեցան այս առիթով:

Քիչ առաջ երգվեցալ այստեղ, գրեթե միաբերան, «Երևան-Էրեբունի»

ծանոթ քաղցր երգը: Գուցե նկատեցին ոմանք, թե Մենք շատ հուզվեցանք, և մեր աչքեն արցունք իջավ: Գիտե՞ք ինչու: Միայն ուրախության արցունք չէր այդ: Մեր հուզումը կերթար դեպի վաթսուն և ավելի տարիներ առաջ, երբ հայ ազգը մահվան դռներում առջև կգտնվեր: Կանգարկենք 1915—16 սկ տարիներուն: Մեր վրա չափազանց խորունկ, մնայուն և տևական տուգավորություն թողած է Ֆրանց Վերֆելի վեպին մեջ հերասներեն մեկուն արտահայտությունը: Տեսնելով համատարած ողբերգությունը Հայաստանի ժողովուրդի, ան կբացականչե. «Եկած է արդեն ժամանակը, որ այս արևին տուկ այլևս կարելի չէ ապրիլ իբրև հայ»: Դուք գրեթե բոլորդ, այդ դժբախտ ժողովուրդի զավակները կամ անոնց հաջորդներն եք, Մենք ալ մեջը ըլլալով: Բայց ահա Աստված մեզ չմոռցավ այնուամենայնիվ և, ի՞նչ հրաշք, այդ ողբերգական օրերեն հազիվ երեք տարի հետո, ինչպես որ Քրիստոս երեք օր հետո հարություն առած էր գերեզմանեն, հայ ժողովուրդն ալ հարություն առավ Սարդարապատի հերոսամարտով, մայիսյան լուսաբացով: Հազար տարի հետո վերականգնվեցավ խորտակված հայկական պետականությունը և քալ առ քալ սկսավ վերակառուցվիլ և իր խորունկ ու քաղում վերքերը ամոքել: Ահավասիկ այսօր 1978 թվականին մեր ազգը այլևս հեռու է այդ ողբերգական օրերու վիշտեն, ցավեն, թեև չի մոռնար այդ մեծ եղեռնը ու երբեք պիտի չմոռնա: Այսօր մեր առջև կբացվի վերածնած ժողովուրդի մը կյանքին պատկերը, մեր այսօրվա մայր հայրենիքով, ուր երեք միլիոն հայեր միատեղված են: Եվ ամեն տարի վաթսուն հազար երեխա կծնի Հայաստանի մեջ: Մեր ներկա երկիրը մեր բոլոր ազգային երազանքներու իրականացման ապստոսն է իրական գրավականն է:

Աճող, շնչող, ապրող և զարգացող Հայաստանի սրտին վրա, այսօր վերածնունդի շրջան մը կապրի նաև մեր սուրբ եկեղեցին, մանավանդ այս վերջին 20 և ավելի տարիներու ընթացքին, երբ Մենք, Աստուծո ողորմությամբ և ժողովուրդի կամքով, կոչվեցանք առաջին սպասավորը ըլլալու մեր ս. եկեղեցիին և լուսարարը ս. Էջմիածնի: Կրկին Աստված Մեզի օգնության հասավ, և բարենպաստ պայմաններ ստեղծվեցան, այնպես որ Մենք կարողացանք մեր բոլոր շինարարական ծրագիրները իրագործել: Եվ հետըզհետե, ալիք առ ալիք աճեցավ նաև քրիստոնեական հավատքի հուրը մեր ժողովուրդի սրտին մեջ: Այսօր Հայաստանի բոլոր եկեղեցիները ամեն կիրակի, առանց բացառության, լեպ լեցուն են: Մանավանդ վանքերը կլեցվին բազմահազար ուխտավորներով ամեն շաբաթ և կիրակի օրերը: Հիշենք Էջմիածնի վանքը առաջին հերթին, Գեղարդա վանքը, որ հռչակավոր հին պատմական ուխտատեղի մըն է, Խոր-Վիրապի վանքը, ս. Խաչ վանքը, և տակավին բազում եկեղեցիներ: Եվ նույնիսկ փլած եկեղեցիներու քարերը ուխտատեղի են, հազարներ կերթան, առանց որ այնտեղ եկեղեցին կանգուն եղած ըլլա, առանց որ այնտեղ հոգևորական ըլլա: Հայաստանի հայր երբեք չըսեր՝ «քանդված եկեղեցի» կամ «փլված եկեղեցի». կըսե՝ «խոնարհված եկեղեցի»: Հայ ժողովուրդի գիտակցության մեջ ոչ մեկ եկեղեցի փլած կամ քանդված վիճակի մեջ չէ:

Եկեղեցական կյանքը հետզհետե կաճի Հայաստանի մեջ: Պետք է անկեղծորեն խստովանինք, որ զարգացման այս ճանապարհի վրա, Մենք ոչ մեկ օրինական կամ գործնական արգելքի չենք հանդիպիր: Հայաստանի պետական իշխանությունները, բարյացակամությամբ նույնիսկ կրնանք ռսել, կքաջալերեն և նեցուկ կկանգնին բարոյապես, երկրի օրենքներու սահմաններու մեջ, բազմաթիվ դյուրություններ ընծայելով Մեզի: Նույնիսկ քալ մը

ստաջ կուզենք երթալ և ըսել, թե Մենք նոր եկեղեցիներ ալ սիսի սկսինք քանալ Հայաստանի մէջ: Արդե՞ն անհրաժեշտ դիմումներ կատարած ենք:

Բայց Մեր ուշադրությունը այս պահուն կուզենք ուղղել դեպի սիւնաքի մեր եկեղեցիները, սիւնաքի հայկական կյանքը: Տարակույս չկա, որ լավ է, որ սիւնաք չունենայինք, և ամբողջ հայությունը, վեց-յոթը միլիոն, իր մայր հայրենիքի մէջ ապրէր: Սակայն քանի որ մեր անցած դժբախտ պատմությունը այսպէս է տնօրինած և այս է մեր ճակատագիրը, պետք է մենք քաջությամբ ընդունինք այն. և ոչ միայն աշխատինք պահպանել սիւնաքը, այլև այդ սիւնաքէն օգուտ ալ քաղենք մեր ժողովուրդի ապագայի համար: Հետևաբար, մեր գիտակցության առջև սիւնաքահայ կյանքն ալ պետք է նկատվի հայ ժողովուրդի վերածնունդի և վերագարթոնքի ճանապարհին վրա զարգացող նոր իրականություն, նոր եկեղեցական ազգային ուժ: Սիւնաքը պետք է ընդունինք իբրև կայուն իրականություն, մնայուն իրականություն և այդպէս կազմակերպենք մեր կյանքը: Կիտրինք թե արդե՞ն ժամանակն է, որ հայությունը ավելի կազմակերպված ձևով, ծրագրված ձևով, նպատակաւոր կերպով նայի իր կյանքին, իր ներկային և ապագային:

Սիւնաքահայ կյանքի տարածքի վրա բազում սքանչելի ձեռնարկներ կան, բազմաթիւ միություններ, կազմակերպություններ, որոնցմէ ամեն մեկը իր տեղը ունի, իր իմաստը, իր անհրաժեշտությունը: Սակայն համայն հայությունը ի մի հավաքող, մեկ կամարի տակ համախմբող կազմակերպությունը մեր ս. եկեղեցին է՝ Աստուծո մեծագույն պարգևը հայ ժողովուրդին ոչ միայն հոգևոր, այլ նաև ազգային տեսակետով: Գուցէ երբեմն մենք կանգիտանանք կամ հարկ եղած կարևորությամբ չենք գնահատեր մեր եկեղեցւոյն այս գերագույն դերը, գոյության իմաստը, բայց մեր ամբողջ պատմությունը կվկայէ այդ մասին: Մանավանդ Օսմանյան կայսրության շրջանին, ամբողջ հինգ հարյուր և ավելի տարիներ շարունակ հայ ժողովուրդը կարողացած է ինքզինքը ամուր կերպով պահպանել, շնորհիւ միայն հայ եկեղեցիին: Եվ միայն 1915-ի ահապոր հսրվածն էր, որ բնաջնջեց մեր ազգը այն ատեն: Հետևաբար, ուղիղ գնահատելով մեր եկեղեցւոյն դերը և կոչումը՝ քրիստոնեական, բարոյական, մշակութային և ազգային տեսակետով, կիտրինք թե գոյություն ունեցող բոլոր կազմակերպությունները, պահելով հանդերձ իրենց ծրագիրները իրենց գործունեության սահմանին մէջ, պետք է նեցուկ հանդիսանան, օգնեն, որպէսզի այս համահայկական սուրբ հաստատությունը հետզհետե ամրանա, հետզհետե իր սուրբ առաքելությունը կարողանա իրագործել ստավելագույն արդյունքներով:

Եկեղեցի, կրթական գործ և մշակութային գործունեություն: Ահա սիւնաքահայ կյանքի երեք գլխավոր աշխատանքի ուղիները, գործունեության ճանապարհները: Կրթական գործն ալ բախտորոշ կնկատենք զուտ հոգևոր կյանքի կողքին: Երբ 1960 թվականին առաջին անգամ Ամերիկա կղտնվեինք, ուր ոչ մեկ հայկական դպրոց չկար տակաւին: Միացյալ Նահանգներու մէջ, այդ մասին խոսիլ փորձեցինք պատահականաւոր մարդոց և կարևոր ազգայիններու, բայց գրեթե ոչ ոք մեզ հասկցաւ: Նույնիսկ մեր հոգևորականներէն շատերը: Կըսեին թե՛ մենք այստեղ դպրոց չենք կրնար ունենալ, հնարավոր չէ, իսկ ոմանք ավելի առաջ կերթային ըսելու համար թե՛ Ամերիկայի մէջ հայ լեզուն պահպանելու անհրաժեշտություն չկա:

Եվ երբ ութ տարի հետո կրկին գացինք այնտեղ, բարեբախտաբար նոր շարժում մը սկսած էր: Կալիֆորնիո շրջանին մէջ արդե՞ն երկու դպրոց-

ներ բացված էին: Մենք այցելեցինք այդ դպրոցները մեծ հուզումով, և Մեր խոսքին մեջ արտահայտվեցանք այսպես. «Այս դպրոցները մեծագույն պարգևն են Հայաստանին»: Իսկ հիմա արդեն այդ աշխատանքը մեր թափով առաջ կտարվի այնտեղ: Բազմաթիվ դպրոցներ հիմնված են, կհիմնվին և պիտի հիմնվին տակավին Միացյալ Նահանգաց տարբեր հայաշատ քաղաքներում մեջ: Այդպիսի սկզբնավորություն կա մաս Ֆրանսայի մեջ: Հիմա մաս Լոնդոնի մեջ հայերեն դասերու դասընթացք մը ստեղծված է, ուր շաբաթը երկու անգամ 160 աշակերտներ հայերեն կտորվին: Եվ գրեթե բոլորին միտքերը պատրաստված են, որ մոտ ապագային Լոնդոնի մեջ ամենօրյա հայկական դպրոց մը կրնա կազմակերպվի:

Մենք մեծ կարևորությամբ կընդգծենք այս հուսադրիչ իրականությունը և կմաղթենք, որ սփյուռքահայ բոլոր կեդրոններու մեջ կարևորություն տրվի կրթական գործին, հայ լեզվի պահպանման գործին: Մեր մայր լեզվի մեջ հայ ժողովուրդի հոգիին պատկերը կա, և մենք չենք կրնար բաժնվիլ մեր մայրերու լեզվեն, մեր հոգիի արմատներեն: Եվ քանի որ Լոնդոնի պարագան հիշեցինք, պետք է ձեզի հայտնենք, թե այնտեղ հանդիպեցանք Մեզի անձանոթ անձնավորության մը, Թեհրանեն, տիար Թովմաս Թովմասյանին: Սքանչելի մարդ մը, որ Թեհրանի մեջ դպրոց հաստատած է, դպրոց մը, ուր 900 աշակերտներ կտորվին այսօր: Ահա այդ անձնավորությունը, որ ոչ միայն դրամի մարդ է, այլ մաս հայու հոգի կրող և տեսիլք ունեցող անձնավորություն, Մեզի ներկայացուց քանչևի ծրագիր մը: Ան ըսավ. «Վեհափառ Հայրապետ, չի բավեր միայն արտասահմանում դպրոցներ բանալ, մենք պետք է մտածենք մաս հայ դպրոցների համար ուսուցիչներ պատրաստել: Այսօրվա պայմանների մեջ սփյուռքի տարածքի վրա մեր դպրոցների ուսուցիչների մակարդակը ցածր է, պատրաստված ուսուցիչներ շատ քիչ կան: Որով, արտասահմանում պետք է հիմնենք կրթական մի բարձրագույն հաստատություն, որ ուսուցիչ պատրաստի սփյուռքի մեր դպրոցների համար, Հայաստանից հրավիրված մի քանի մասնագետների գործակցությամբ, որոնք ավանդեն հայոց լեզու, հայոց պատմություն և գրականություն և այլ հայագիտական առարկաներ»:

Պրն. Թովմասյանը ավելցուց, որ ինքը այդ գործի իրականացման համար պատրաստ է ճարելու պետք եղած դրամական ֆոնդը, որովհետև շատ պարսկահայ ընկերներ ունի, որոնց հետ միասնաբար կրնան այդ միջոցները ստեղծել: Տակավին պետք է հասունանա այս մեծ ծրագիրը և օր մը կյանքի կոչվի:

Խոսելով այս մասին՝ Մենք կամեցանք ցույց տալ, թե սփյուռքի հայության մեջ բարեբախտաբար արթնցած է մեր գիտակցությունը մը, և կան քանչևի մարդիկ, որոնք պատրաստ են թե՛ նյութապես և թե՛ բարոյապես նեցուկ կանգնելու, որպեսզի արտասահմանի հայությունը կենդանի մնա իր քրիստոնեական հավատքով, իր մայրենի լեզվով, ավանդություններով և իր մշակութային դիմագծով, իր բնական երկրին հավատարիմ քաղաքացի մնալով հանդերձ: Անհրաժեշտ է մանավանդ մեր սերունդի հայացքը դարձնել դեպի հայ մշակույթի արժեքները: Այլ մշակույթ մը, մեր կարծիքով, հայ մշակույթին բնավ չի խանգարեր: Ոմանք կրնան խորհիլ թե, օրինակ, ֆրանսաբանակ հայ երիտասարդ մը ֆրանսական մշակույթով սնված է, այլևս անոր գիտակցության մեջ հայկականին տեղ չի մնար: Ատիկա ճիշտ չէ: Մանավանդ այսօրվա աշխարհին մեջ: Ամեն մարդ քանի մը մշակույթի հետ կապված է: Մենք արդեն փորձառություն ունինք քանի մը մշա-

կույթ իրար խառնելու՝ հայկականն ալ պահելով: Եվ իրապես վերջերս արտասահմանի հայությանն նոր սերունդին մեջ կոտենենք հայ զարթոնքի գիտակցությունը, մշակութային, ազգային և հայրենասիրական իմաստով: Օրինակի համար, Մայքլը Սուլեյի նշանավոր գիրքը, որ հայտնություն մը եղավ, հայ երիտասարդության խիղճը ցնցող, հետո նկարիչ Գառզուի որդին, որ նույնպես սքանչելի գիրք մը գրեց, ուր ի հայտ կուգա իր հայկական գիտակցությունը: Լորիս Եզնավորյանի հաստատած ինստիտուտը Լոնդոնի մեջ հայ երաժշտության նվիրված, որուն շուրջ համախմբված են խանդավառ երիտասարդներ: Հետո Միլանոյի մեջ սկիզբ առած հայ հարտապատկերության նվիրված շարժումը, որ նույնպես սքանչելի շարժում մըն է: Ահալասիկ այս բոլորը նոր երևույթներ են մեր կյանքի մեջ, որոնք կղըրսկորեն հայ նոր սերունդի վերազարթոնքը և հայկական մշակույթին մոտեմալու ձգտումը: Այս բոլորը կուգենք այսօր ձեր ուշադրության հանձնել, նկատի ունենալով, որ դուք բոլորդ գիտակից ազգային գործիչներ եք, եկեղեցական, կրոնական, մշակութային, բարեսիրական և այլ ազգային կազմակերպություններու ղեկավարներ կամ համակիրներ:

Քիչ առաջ խոսողներեն պրն. Շելեֆյան ընդգծեց այն պարագան, որ արտասահմանի հայությունը կներշնչվի և կոգևորվի կաթողիկոսով, Էջմիածնով, մեր հայրենի հառաջդիմություններով, վերազարթոնքով, ինչ որ անշուշտ ճշմարիտ է: Բայց ձեզի ըսենք նաև, թե Հայաստանի ձեր եղբայրներն ու քույրերը նույնպես կոգևորվին, կներշնչվին և ավելի լավատես կդառնան դեպի հայոց ապագան, արտասահմանի հայության կենդանությանը:

Կյանքի պայմանները բոլորովին տարբեր են, բայց հայոց հոգին նույնն է այնտեղ՝ ի Հայաստան, և այստեղ՝ սփյուռքի մեջ, նույնը՝ իր քրիստոնեական հավատքով, իր մայրենի լեզվով, իր մշակույթով և իր տեսիլքներով: Հետևաբար, դուք, սիրելիներ, և ամբողջ արտասահմանի հայությունը, հայ ժողովուրդի անբաժանելի մասն եք, մարմինն ու արյունն եք Հայաստանի ժողովուրդի:

Վերջացնելով Մեր խոսքը՝ կրկին հույս կհայտնենք, որ ապագայի մեր բոլոր ծրագիրները, սփյուռքի կյանքի պայմաններու մեջ հետզհետե ավելի պիտի պայծառանան և պիտի իրագործվին, առավել ևս նոր հուսո դռներ պիտի բացվին, և վստահ ենք որ պիտի կարողանանք ավելի նպատակաւոյաց կերպով ձեռք-ձեռքի տված նվիրվիլ նույն նպատակներու իրագործման:

Վստահ ենք, թե հետևողական աշխատանքով, համբերությամբ, լավատեսությամբ և քիչ մըն ալ քաջությամբ պիտի իրականանան Մեր և ձեր բոլոր սպասումները:

Այս ակնկալությամբ և այս մտղթանքով Մեր հայացքը կուղղենք դեպի երկինք՝ աղոթելով. «Տէր Աստուած ամենակալ, տուր աշխարհիս խաղաղութիւն, սէր, միութիւն ազգիս հայոց և լեր օգնական սուրբ եկեղեցոյս Հայաստանեայց. ամէն»:

Ընդունելության ժամանակ, Հայոց Հայրապետի սույն ոգևորիչ ելույթից հետո, Ժընևում կառուցվելիք հայ եկեղեցու Էկումենիկ կենտրոնի շենքի շինության ի նպաստ տեղի ունեցաւ ինքնաբոյս հանգանակություն, և գոյացաւ, առաջին իսկ առիթով, շուրջ հարյուր հիսուն հազար դոլլարի մի գու-

մար՝ չհաշված նույն նպատակի համար Մայր Աթոռի տրամադրած հարյուր հազար դոլլարը:

Հրաժեշտի սույն ընդունելությունն ավարտվեց խանդավառ մթնոլորտում՝ խմբովին երգված Տերունական աղոթքով և Վեհափառ Հայրապետի «Պահպանիչ»-ով:

ՎԵՀԱՓԱՌԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ՀՐԱԺԵՇՏ Է ՏԱԼԻՍ ԺԸՆԵՎԻՆ

Հունիսի 26-ին, երկուշաբթի օրը, ժամը 13-ին, Ժընևի հայոց ս. Հակոբ եկեղեցու Եկեղեցասեր տիկնանց օժանդակ հանձնախումբը ճաշկերույթով պատվեց Հայոց Հայրապետի ներկայությունը եկեղեցու ներքնասրահում:

Հանուն տիկնանց օժանդակ միության ս. Հակոբ եկեղեցու վարչության նախագահ պր. Էժեն Փափագյանը ողջունեց Հայոց Հայրապետի ներկայությունը՝ բարձր գնահատելով միաժամանակ Եկեղեցասեր տիկնանց օժանդակ հանձնախմբի բարոյական և նյութական աջակցությունը ի նպաստ եկեղեցու բարեգարդման:

Հայոց Հայրապետը գոհունակ սրտով ողջունեց հարգելի տիկիներին, գնահատեց նրանց եկեղեցանվեր աշխատանքը և Իր օրհնությունը բաշխեց բոլորին:

Այս առթիվ Հայոց Հայրապետը հուշանվերներ բաժանեց նաև տիկնանց հանձնախմբի անդամներին:

Երեկոյան ժամը 19-ին «Ռիչմոնդ» հյուրանոցում Հայոց Հայրապետը հանդիպում ունեցավ «Ծվեյցարիայի հայ երիտասարդաց միության» անդամների հետ:

Հայոց Հայրապետին ողջունեց միության նախագահ պր. Արտեն Ծելեֆյանը: Հայոց Հայրապետը, շրջապատված հայ երիտասարդներով, հետաքրքրվեց նրանց կյանքով, գործունեությամբ, ապա թելադրեց հպարտ զգալ իրենց որպես տաղանդավոր հայ ժողովրդի զավակներ, հավատարիմ մնալ մեր դարավոր ավանդություններին, լեզվին, գիր ու գրականությանը և սերտ կապ պահպանել միաժամանակ վերածնված հայ աշխարհի հողի վրա ապրող և ստեղծագործող հայ նոր սերնդի հետ, որը հերոսական ճիգերով կերտում է մեր ժողովրդի պայծառ ապագան:

Հայոց Հայրապետի այցելությունը Ժընև նույնպես անցավ չափազանց հետաքրքիր, լի անմոռաց հուշերով և տպավորություններով, և Նորին Սուրբ Օծությունը հունիսի 29-ին Մայր Աթոռ վերադարձավ լավատես, խանդավառ, զորացած սիրտով Իր հոգևոր զավակների սիրով և պաշտամունքով՝ շարունակելու համար Իր գործը Մայր Աթոռում՝ ի պայծառություն ս. Էջմիածնի, ի մխիթարություն հայ ժողովրդի, որ ի հայրենիս և ի սիրտու աշխարհի, և ի բարօրություն հայրենյաց:

